

Издаје Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића. За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

# ГЛАС ЦРНОГОРЦА

## ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима неопсредњој администрацији „Гл. Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом упутицом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

### ЦЕТИЊЕ, 18. Јула.

Порта је дакле одбила захтјев берлинске конференције. Као што гласи наш телеграм из Цариграда од 15. ов. м., порта је одговорила великијем силама на њихову колективну ноту, да се жеља конгреса берлинског не слаже с одлуком конференције, на проматрајући даље питање са гледишта стратегијског и народносног порта је изазила, јој да није могуће да уступи Грцима Јабланицу, Ларису и Мезово, али је у исто доба додала како има добру вољу да Грцима учини уступке и замолила је велике силе да овласте своје заступнике у Цариграду, да ступе с њом у нове преговоре ради одређења границе.

Овијем одговором порте потиснуто је грчко питање опет на своје првобитне неходоште. Порта не хоће да уступи Грцима Јабланицу, Ларису и Мезово, дакле оно што је главно, а Грци опет, без тога, не хоће да знају ни за какву погодбу с портом.

### Шта сад?

Унутрашњи се у академичка разлагања о вредности и јачини оних разлога, које је порта у одговору евом на колективну ноту навела, то би било са свијем издешито и бесмислено. Ласно је знати, да порта није из тих разлога одбила захтјев конференције, јер гледиште народносно, које она у својој корнет наводи, кад би се узело за неходну тачку у овом питању, могло би се и морало би се управно обрнути против саме порте, почем у овијем крајевима Епира и Тесалије, те је конференција берлинска прицијепила Грчку, живи чист народ грчки; него тако слабо би јој вриједили и стратегијски разлози, већ и из самог тог узрока, што су свагда јачем мање од потребе стратегијске позичије него ли слабијем, а у овом случају више је у интересу мира и реда на Балканском полуострву, да се Грчка као и остале државе, које с Турском у сусједству живе, осигурају од могућих турских навада. Најмање би јој пак вриједило, што наводи како тобож постоји исека опрјекна између онога што је берлински конгрес хтно да учини за Грчку и између данашњег захтјева берлинске конференције, почем је јасно за сваког да је конференција радила само у смислу и оквиру закључења конгреса берлинског, и по томе да не може смисла имати кад се ту говори о исецијем опрјекнама.

Али, као што рекосмо, порти није много стало до тога, какву ће вриједност придавати Јевропа везанијем разлозима. Њој је у главном до тога стало, да по пово на муке метне велике силе, и да њихову слогу и једнодушност стави на искушење, а међу тим да добије колико толико времена за живот дако се кроз то вријеме велике силе у својим циљевима и у начину поступања размину и међу њима настује дуготрајни спорови, који ће Турској на сваки начин добро доћи, јер је она о том хљебу и до јако живјела. Ако то постигне порта овијем својим одговором, она је постигла све што је жељела. А да то постигне, она се добро постарала, јер је опет притисла велике силе својом „добром вољом“, као и изјавом да је готова ступити у нове преговоре око граница грчких. Познато је, да се дипломатски преговори дају протегнути у неоглед; ако дакле велике силе пристану да на ново преговарају с портом, онда никад боље за њу.

Питање је дакле сада прво и најглавније: што ће чинити велике силе иза оваког одговора портиног? И хоће ли пристати на понуду њену, да ступе с њом у нове преговоре?

Ситуација сама по себи, створена берлинском конференцијом, била би са свијем чиста и јасна. На конференцији много се расправљало о том шта се има разумјети под „медијацијом“ (посредовањем) и након све су се силе сложиле у том, да се изрека конференције има сматрати чисто као судска одлука, коју обје парничке странке, Грчка и Турска, просто морају прихватити, и о којој више не може бити ни разговора ни погодбе, бар што се главне ствари тиче, а то је: сама граница. У том смислу звале су велике силе колективном нотом једну и другу страну, да се сходно одлуци конференције међу собом споразумију.

Једна од тих парничких странака, Грчка, прихватила је одлуку конференције, друга, Турска, одбила ју је, и то баш у главној ствари, у питању о граници.

Из овога стања ствари излази логично да би се Турска, као странка која се противи, морала нагнати прицијепити средствима, да пристане и да изврши оно што је конференција закључила. И то морала би се нагнати одмах и без икаквог даљег оклијевања, јер смисао закључка берлинске конференције не допушта никакво даље преговарање ни ногаћање с портом у овој ствари.

Ко би имао дужност да превали порту на изведење закључака берлинске конференције?

Ва истину нико други него велике силе, које су вијећале на конференцији у Берлину и које су тамо доцијепиле закључке. Велике силе дужне су да приме на себе обавезу да буду егзекутори својих одлука; оне су то дужне да учине не само по елементарним правним појмовима, већ и ради свога угледа и ауторитета, јер кад би се повлађали случајевима, као што их је на жалост већ било, да јевропске силе, са неслоге своје или из кога му драго другог разлога, не извршују своја закључења, онда би се потресла сва вјера у међународни поредак и ауторитет великих сила у Јевропи изгубио би пред народима сву своју вриједност и снагу.

До овога часа још нијесмо примили никаквог телеграма, који би нам казивао да ли су и какве су мјере наумиле да предузму велике силе у корист своје одлуке. По новинама се много говори о демонстрацијима флота великих сила, које би имале доловити до под изјесне обале морске на турским странама. За сигурно пак још се ништа не зна.

Ако је вјеровати изјеснијем повискијем гласовима, чињена је на порту јака пресија да попусти у питању грчку. Говори се на име, да је сама краљица енглеска писала султану својеручно писмо, у којем га је преклињала да буде помиљив и да се саобрази жељама јевропских сила. Из тога би се, ако стоји, дало закључити, да се велика важност полага на одлуку порте, а то без сумње са обзиром на замашне рошљедине, које су мјеродавнијем круговима лебјеле пред очима при помисли шта ће да настује ако порта негативно одговори.

Порта је одговорила овако како нијесу желели пријатељи мира на истоку. Иа у новинама гласова, да порта ни по коју цијену не би тако одговорила, да

јој нијесу с двије стране на ухо пришапнути, да не попусти по да негативно одговори. Кажу да су то оне силе у Јевропи, које у свом интересу много на то полагају, да се Гледстоновом кабинету што више тешвоћа, а ако је могуће, и што више осјетних пораза припреми.

Стојао ово или не, тек то је изјесно, да је порта морала рачунати на неслогу великих сила, кад је онакав одговор дала. Она је добро мотрила на све појаве и на све мијене на берлинској конференцији, па је могла рачунати скоро са сигурном изјесношћу, да ће се велике силе подијелити, ако не одмах при самом стварању одлуке, оно бар кашње при изведењу њеној.

Сад је дошло вријеме да се види је ли портин рачун био на сигурном темељу положен. Погодбе више нема с њом није је може бити. Ваља да се против ње изводи што је у Берлину закључено а ту нема другог средстава без силе, и то праве, фактичне, физичке силе, јер голе пријетње и демонстрације порти не импонују много.

Хоће ли се велике силе прихватити оружја, да изведу своју одлуку? И шта ће наступити, ако се велике силе ухвате у коштак с портом? И шта ће бити од оних народа, који су прави баштинници портини, кад ову велику славу слома и можда у Азију претјерају?

Ово су велика, огромна питања, али се силом намећу свакоме, а нарочито нама, који смо са егзистенцијом својом, са цијелом будућношћу народа нашег везани за рјешење тих питања.

Ако се велике силе не прихвате оружја, ствари ће остати у истом стању у ком се данас налазе, и с портом ће се натезати све докле, док се сви рачуни с њом не рашчисте.

Ако пак велике силе с оружјем у руци скоче на порту, онда ће се догађаји на истоку развити у колосалним димензијама, јер ту ће онда изчезнути поједина овања питања, па ће ступити на српједу велико питање: шта ће да дође на мјесто турске царевине у Јевропи?

У том случају ово ће питање рјешавати велике силе. Ова околност могла би пробудити у нама, као и у свијема народима источнијем, свакојаке жеље, јер при рашчшћавању великих рачуна мали се често из вила изгубе. Но тјеш нас то, што међу великим силама има и таквијех, и то у првом реду, које се придржавају јединог спасоноског начела: да исток ваља оставити источнијем народима.

Но да се том начелу нужна основа даде, ваља и сами народи источни да се мало арину, да даду од себе знаке живота и да се нађу на свом мјесту при ликвидацији Турске, јер иначе биће им мјесто за вратима и даће им се голе кости што остану од Турске у Јевропи.

У новинама се проносе гласови, а и изјесне телеграфске агенције саопштавају то, како су велике силе навалиле на порту да неодољно изведе априлску конвенцију у корист Црне Горе, јер иначе ће исте силе изаслати своју флоту под Улцињ, и ако порта буде оклијевала с предајом Хота и Груда, онда ће се Улцињ под пресијом јевропске флоте вратити Црној Гори. Доде је се још, како су се велике силе сложиле у том да изашљу своју флоту, и на ту цијељ свака од сила потишница изаслаће по двије силе оклопаче, а цијела ескадра имаће мјешвиту францеско-ни-

гледску команду. За ову флоту каже се, да ће с почетка мирно пловити око турских обала Јадранског мора, и да ће се само дати на проматрање, ишчекујући шта ће порта предузети у питању спорном. Ако би се порта устезала да изведе априлску конвенцију, онда би флота имала да ступи у акцију, али већ ту кажу да нијесу све силе сложиле, јер Аустрија и Немачка, ако и јесу за демонстративну шетњу својих лађа кажу да нијесу никако за то да њихове лађе учествују у каквој акцији н. пр. у бомбардању и т. д.

С друге опет стране јавља се, како је порта изаслала Мустафа-пашу у Скадар с налогом, да настоји „око Арбанаса“ и „око лиге арбанашке“, неби ли како привољно „главаре“ и „вође“ арбанашке да одустану од „свога отпора“ и да мирнијем начином уступе Црногорцима Хоте и Груде. Кажу да је Мустафа чинио у својој мисији све што је игда могао, да је Арбанасима изјавио како је то воља султанова да се они покоре, и представи им живо све опасности, које могу наступити и за њих и за цијелу царевину турску, ако се они и даље буду противили и т. д., по да су „Арбанаси“ на то одговорили, како они за то пеће ни да чују, како хоће да се бију сви до једнога (а овамо бјеже на све стране из Туза и морају Турци силом да их задржавају), како не маре ако ће на њих ударити све седам крајева и т. д. Мустафа, као човек мирољубив, шта је друго иза тога могао поручити порти а порта великијем силом него да она „при најбољој вољи“ није у стању зауздати ни савладати Арбанасе, и по томе да она не може узети одговорност на себе, ако се Арбанаси при извођењу априлске конвенције опет буду противили.

Ако ови гласови нијесу без темеља, онда смо опет на истом мјесту, на којем смо и прије стојали. Проста шетња јевропске флоте око обала турских није ни најмање у стању да дирне у живце арбанашке Турске и турске Арбанасе. Ако се јевропска флота будо дала само на проматрање обала турских, онда она не ће друго што постићи него да се и Турци, с чибуком у зуби, даду на проматрање исте флоте која ће се лијепо виједати с обала. А већ они Турци те су у Тузе могу мирно почивати крај те флоте, којој ће дјелство добро закљачати висови Румије и Суторвана.

Ако су велике силе збиља одлучиле, да овим начином присиле Турску на уступке, ми им желимо најбољи успјех али нама се чини, да без праве и издашне акције против Турске ништа се не може освојити од ње. Према томе, као и с погледом на цијелу нашу данашњу ситуацију у Турској, нама се чини, да ће се и црногорско и грчко као и сва остала питања на истоку Јевропе, саом силом догађаја, стопати у једно велико питање, с којим ће бити скопчан опстанак Турске у Јевропи или заједна њена другим државијем зградама.

Можда ције далеко вријеме, које нас оставља од те највеће и истоње мијене у развитку источнога питања, а за тај случај отворена питања свагда су боља него већ рјешена и завршена. Ако би коме било од преше, да свине с дневнога реда питање црногорско, то би без сумње Турској било од највеће преше да тога питања нема на свијету; а поред Турске можда би још во год нашао свога интереса, да на овом крају Јевропе види задушене све вулкане.

Чини се, да мотримо будним оком

на све прилике, а у најгодnijој да се шлемо на свом мјесту. С тога, крај све невоље наше и крај толиког трљења и спорења, дужни смо ми и с највишим напрезањем својих сила пратити на миру развитак догађаја, а при том спреми бити и стојати ваља са занетом пушком на стражи наших интереса.

### Њемачка мисија у Турској.

Прилично узнемирене проузроковала је у политичком свијету вјест да је Њемачка, на молбу Порте, изаслала у Турску своје чиновнике и официре у мисији, која је до сад остала неутривена, неопозната. Листови овај догађај разио тумаче. Официрски ъемачки листови труде се наравно да сваку важност одузму овој мисији, тумачећи је просто као једну пријелазну услугу, коју Њемачка чини порти престо на молбу њену, као што би то учинила и свакој другој сили, која би је за то замолила.

По листовима, који хоће дубље да продрју у ствар, тумаче ову мисију са свијем другачије и придију јој много пространији и заманивији значај. По тим листовима Бисмарко је наумио, да учини чудо у свијету: да препороди, да регенерише Туреку. Он је опазио, како Турека нема ниједнога правог пријатеља у свијету, како јој нико добра не жели, како јој сваки оглави ради. Сви који су се до сад уделали у ствари турске: Руси, Инглези, Французи, посједовали су да им је само до тога ствало да Туреку измузу, исецкају, употребје за своје интересе, а на ма је у то име учинили банкротом, на јој огргли једну по једну провинцију. Сада Бисмарко хоће да помогне Турекој — искрено и поштено! А увиђајући да Турекој прије свега мањка добра и свјесна управа и свјесно руковања финансијама, Бисмарко је изаслао у Туреку ъемачке управнике и финансије, који ће, наравно под ауторитетом султана, узети у своје руке управу административну и финансијску, те довести све у ред а нарочито финансије, и тиме снажит царевину од пропасти и довести је до тога да опет може напредовати и процијетати.

Листови се питају: о што је Бисмарку, да сад на један пут толику бригу води за Туреку? Шта смијера он с тим својим плановима?

Да он то чини просто из љубави према Турекој, то нит ко мисли ни вјерује. Уроди се траже много дубље. Једни веле, да је Бисмарко осјетио, да је за Јевропу пуно да се одржи Турека, јер се интереси великих сила никако не могу да сложе у питању: ко би имао замјенити Туреку кад она пропадне у Јевропи, те би у том случају, међу државама јевропским оло диобе и због диобе Туреке наступио оштри рат, који би био врло опасан за културне интересе Јевропе, а за саму Њемачку и Аустрију могао би бити управно судбосав. Други листови виде опет у тим плановима Бисмарковим намјеру његову, да потисне Аустрију са свијем на исток и да при ликвидацији Туреке, која мора скоријем наступити, Аустрију остави на мјесто Туреке, а то опет у даљој линији не мисли он чинити ради саме Аустрије, него ради Њемачке, која ће тада у Аустрији ваћи своју подлогу на истоку. Њемачка привреда и индустрија јако је поспрнула у свијет тога, што су је одагнале са свијетских пијача индустрија фран-

цеска и инглешка, а при том је земља ъемачка јако насељена народом, те једно с другим учинило је, да је у Њемачкој наступила велика невоља и оскудица у свему, а с овиме напореда развило се, као што је природно код тако свјесног и образованог народа, велико незадовољство. Да би овоме злу доскочио, да би народу ъемачком отворио одушке да се може мало раселити у плодне крајеве балканскога полуострва, који нијесу далеко од матере земље и за које велики ъемачки народни економ Рошер рече да ће некад пасти у наследство Нијемцима, и да би поспрнуло ъемачкој индустрији отворио пове нијацие и нову профу, Бисмарко је наумио да Туреку помоћу својих чиновника препарише за Аустрију, а Аустрију опет за Њемачку, начинивши је местом својим, преко кога ће Њемачка држати себи отворене путове на истоку.

Ради бољег осјетљења ове ствари ми ћемо овдје у кратко саопштити, какав је одјек у новинарству свијетском нашла ова ъемачка мисија у Турској. Сам лист Бисмарков, „Норд. Алт. Цтг.“, вели да је ствар ова без икаквог повода проузроковала у Инглешкој њску узружаност. По листовима инспирисаним излазе с бојом на зове, те „Везер-Цтг.“ и „Швоб. Меркур“ у исто доба наглашавају, да Њемачка овијем својим кораком хоће да покаже, како жели да се одржи турска царевина; да ли ће тај задатак ъемачки чиновници ријешити, то ће, веле исти листови, вријеме показати. На сваки начин порта би морала и од своје стране њешто учинити, а највише би учинила, ако би прихватила политику мирнога развитка и изишла на суеријет жељама великих сила. У најгорем случају, додају исти листови, ако већ дође до компеније за ликвидацију, ваља да се ту нађе и Њемачка са својим „вјештацима“, да не би остале силе скројиле од Туреке такве државне створове, који се никако не би подударали с плановима, које су међу собом углавном Њемачка и Аустрија. Значајно је, шта у том погледу пише инспирисани „Швапски Меркур“. Он овако умјетно од ријечи до ријечи:

„Не ће дуго трајати, па ће сваком бити јасно, да Бисмарко овај корак није чинио за Туреку него за Аустро-Угарску. Тај је корак излив ъемачко-аустријске алијанце. Нашло се да је вријеме, да се ъемачко-аустријски уплив на истоку опет истакне и да се учини опомена свакоме, да на истоку нема само инглешких и руских, него и јевропских интереса. Уз то је појав ъемачких чиновника у Цариграду још и нарочита опомена за Русију, као што се на први поглед мора снажити. Да ъемачка политика није вољна допустити Русији да на истоку жари и пали, о томе већ више нико није у сумњи још од берлинског конгреса. Пруски чиновници са својом строгом ревншоњу у служби учиниће без сумње све што могу, да свој задатак изврше и да Туреку скрпе в стегну; но још је од веће важности, што ће се они наћи гдје треба, ако до тога дође да се Турека држава распадне.“

Ово је, до душе, са свијем јасно речено, и ако и сам Бисмарко тако мисли, онда свако може бити на чему с плановима, које Бисмарко с овом мисијом ъемачком спаја. Но добри познаваоци Туреке слажу се у томе, да се Бисмарко љуто вара у основној својој мисли: јер прво, нема на свијету тога који би могао Туреку препродити, а друго: нема тога који ће себе сама поставити на мјесто пропале Туреке, а да му други не реку: даље одатле!

једном то схвати, тај ће се јамачно наћи и у свакој другој прилици човјечја живота.

У науци о познавању тијела има више пута, али сви се стичу у томе, да се не да појмати тијело и радња његова тако, ако се одјели дио од тијела тјелесног. Као што и у животу не стоји сваки дио засебно, као што и у живом тијелу нема примјера, да један орган или један систем живи засебним животом и ради са свијем о себи, тако се и тијело човјечије као предмет посматрања не да разудити на своје засебне дијелове, него се проучава или у цјелини или у заједничкој узамјини више њих ероднијих и завенијих дијелова. Све тијело склоњено је из читава низа разних органа и саставијих дијелова, али сви они служе се узамјиде. Та узамјиде држи живот и радњу у тијелу, па ако се она поремети, поремећена је цијела зграда. Та узамјиде не смје се никада занемарити, па ни онда, кад се тијело само описује.

Прва појава на нашем тијелу је облик сепколне зграде, а тај је донаста облик. Вијековима напредка претурило се на тијело из гадних неразмјера у неки надживотински склад и достојанство, у неку са свијем необичну љепоту. Погледајте човјека у сунј ечази и развијена по природним размјерима, па ћете рећи, да му је у облицима тијела смјештена и љепота и драж и достојанство. Као краљ на узвишеном пр у столу уздигла се глава над једним тијелом у знак, да је у тој смјештено све оно, што човјека вада свима уздиже. Са коса, висока чела прелјева се по цијелом лицу неко необично достојанство,

Да Туреку нико препродити не може, а најмање чиновници ъемачки који је слабије по ако позвају, то већ више није пуно ни доказивати. Турека не може другачије оетати него на свој начин; ако тако не може, не може никако. Оно што себи замисла Бисмарко под препореденом Туреком, не би била Турека него Њемачка, а да од Туреке не постане Њемачка, за то ће се већ побринути све остале силе исто онако као што се Њемачка брине, да од ње не постане ни Русија ни Инглешка.

Горе поменути инспирисани лист ъемачки наводи, како је ова ъемачка мисија опомена за сваког, да на истоку нема само инглешких и руских, него и јевропских интереса. Но зар су интереси ъемачки и аустро-угарски јевропски интереси? Од куда право Нијемцима и Аустро-Угрима своје интересе идентификовати с интересима јевропским, своје интересе скривати под фирму јевропску? Зар су јевропски интереси и интереси ъемачко-аустријски једно исто? Варају се господи у Берлину и Бечу, ако тако мисле! Просто им збо рити о својим специфичнијим интересима, во те интересе подметати Јевропи цијелој не иде никако, јер, Богу хвала, у Јевропи има и другачије сила и држава осим Њемачке и Аустро-Угарске, па као што се Њемачка усуђује опомињати свијет да на истоку нема само руских и инглешких интереса, тако ће и тај свијет њу опоменути у своје вријеме: да на истоку нема само ъемачких и аустро-угарских интереса.

А поврх свега ваљало би сјетити се свијема који се толико брину за исток и разабрају за ликвидацију Туреке, да исток није пусто масло, да су на њему живјели народи, који су ту некад били господари, и да ти народи још живе и хоће да живе иза Туреке као господари и баштинници својих земаља, као народи слободни и независни. Дакле кад је ријеч о интересима, онда и по бољем и по сваком праву (осим дивљачкога права песничког) нико нема више и силнијег интереса на истоку од тих народа, и свакији интересе ваљало би да се уклони испред њиховог интереса, јер интереси свијех осталијих могу ту бити само: интереси луке и голе себичности, експлоатације насилничке двоје и растравања туђе баштине и њивине, а интереси тих народа интереси су слободне, независности и човјечанства.

Ако ће Јевропа да се поврати к дивљачком начелу права песничког, она ће се с оружјем у руди борити о наследство у Турекој. Ако ће, као што би прилично данашњем вијеку, да осветла на мисл слободне и човјечности, она ће исток оставити источнијим народима, а свакоме, који би грабљивом руком посегнуо за источнијем земаљама, загрмјеће са Гледетопом: hands off!

### Портна нота о Уљцињу.

Нота, којом је порта одговорила на предлог власти, нека уступи Црној Гори Уљцињ, а Арбанасима даде аутономију, гласи по „Н. сл. Прес“:

„Преузвишени господине! Ја сам имао част примити одговор, који је Ваша Преузвишеност управила на мње 14. Јуна у погледу црногорског питања. Ваша Преузвишеност, одбивши предлог високе порте, очигледно је, да ју је везина влада овластила, да нам као еквивалент за утаначени конвенцијом од 6. Априла одступ зем-

и говори ти о некој особитој ријеткој снази. Ту снагу видећеш још љепше, кад се удубиш у очи. У очима је некако достојанство у најљепшем оквиру: не одбија, не плаши, не снја, него те уз љепоту и чар силно привлачи. Као оно кад се загледиш у дивну али и достојанствену плаву пучину небеску, па те она љепотом и чаром пуни миљем, а достојанством својим движе, тако ти је, кад загледиш у љепоту и дубину ока човјечијег. Ту је смјештена и љепота и она тако рећи бојанска свјетлост, што из нутра одсјајује.

Са главе се силази као са пријестола. Доље је већ обичије, али се љепота још не губи. Што год погледаш казује ти, како је према потреби удесно и савршено. Снажна рамена и мишице мушких на једрале снагом, а љепота њихова у женским заноси те чаром. Облине у тијелу смјештене у себе сва завршенства, што их се могло на тако малом простору нагомилати. Погледај добро руку, ногу, прет в што му драго, па на нашем тијелу, промисли о свему, па онда се упитај, може ли бити боље и љепше. Најмањи дјелић, најмањи кутак одговара и потреби и љепоти.

Па опет би сав тај облик и све те љепоте много изгубиле, да их не задахнује живот. Мртво тијело није љепо, а најљепши кип или слика ни из далека не одговара љепотама и чару жива тијела. И тамо су сви ти облици, и тамо су све те размјере и савршенства, али тамо нема оне тајанствене силе, да по њима ради, па да их тако дигне.

А шта је живот?

пљшта предложи исправак граница на западу и југу скадарског језера, исправак који би се претекао од морске обале према приморју, који већ данас припада Црној Гори, до ушћа Бојане, укључив Уљцињ. Ваша Преузвишеност у исто је вријеме високој порти свијетовала, нека се Арбанасима скадарске покрајине удјело извјесне управне одреде.

Мени је наложено, да одговарајући Вашој Преузвишености, очитујем, да влада у границама могућности капи употребити сва средства, која су прикладна, да се осигура точно запосједуће ових позиција, које су оставиле царске чете и које сада држе Арбанаси, и тако изведе конвенција од 6. Априла. Висока порта нишошто не оклијева уважити у горе поменутој ноти по Вашој Преузвишености предложенога начина рјешења, и ако његово изведење није окончано с малим теškoћама. Међу тим мислим, да морам јавити Вашој Преузвишености, да су по извјештајима, које је влада баш сада добила из Скадра, напори наших области уродили већ резултатом, да се Арбанаси неће опријети одступу највећег дијела оног земљишта, што је конвенцијом од 6. Априла додељено Црној Гори. Уочи тога резултата воли влада оно начело, што су га допустиле власти. Уступ, који хоће дати Арбанаси, могао би довести до погодбе, која би била још повољнија, ако би се као компенсација за остатак додало још пространије земљиште у уљцињском округу, изазев град Уљцињ, који је насељен искључиво арбанашким муџоманима. Припошћујући Вам горе споменута као предлог, који по миљеви високе порте има све услове, да се брзо и мирно ријеша, вадам се, да ће влада... такову погодбу доиста без приговора сматрати онаковом, која би за привјечила све замршаје и неуклониве теškoће, које би морало за пошљедицу имати извађење буд конвенције од 6. Априла, буд онога предлога, што је саопштен у ноти Ваше Преузвишености. Овај предлог помогао би уједно измирити Црногорце и Арбанасе и успоставити међу њима добри одношаје, какви постоје међу њима добрим сусједима. Што се пак тиче управних концесија, које би се имале дозволити Арбанасима скадарске покрајине, то се ослобођује Вашој Преузвишености примјетити, да је народ ове покрајине увјек био задовољан са својим положајем, и да му није никада пало на ум, да од високе порте захтјева друге повласти, осим оних, које је уживао до данас. Међу тим и отоманска влада баш сада у сугласју са одредбама чланка 23 берлинског уговора вијећа о регламенту, који се има примјенити на све покрајине јевропске Туреке, и разумије се само по себи, да ће и Арбанаци једнаким начином задецити његове благодати.

Примите ит.д.

А бедип.

### Из одбора за српско-крњевско-народни конгрес.

Одбор српскога црквено-народног конгреса у Карловцима завршио је 4. окт. своје сједиште, које је недељу дана држао. „Застава“ јавља слиједече о закључцима тога одбора:

„Др. Нико Максимовић и Вако Јурђевић као пододбор заслан у предмету одинеа уг. кр. министра предсједника, којим је јавно, да пријаву саборског одбора у погледу сазивања ванредног саборског састанка на Спасов дан, није подио његовом Величанству, подијелили су писмени

Живот је за нас тек појава у веома разним облицима и ми је схватамо тек о поља. У суштину тога појава не можемо да загледамо, па ни онда, гдје је ситан и мајушан. „Ко би протумачио само живот једне ћелије, тај би ријешно заговети толиких вјекова, а тиме би уједно протумачио цијелу органску природу. Хоће ли то човјек моћи, не може се рећи.“ Тако вели један научњак данашњег вјека, а и сва друга наука то признаје. Толико се зна, да је и живот у оквиру са својим простијих природних закона, да је појава и узамјини посао од више обичнијих природних сила, да тако траје, и да се исто тако мијења и промеће, као и све друго, што је око нас. Ни живот нема другог поријекла и других закона.

### IV.

Већ по држању и чврстости нашега тијела можемо судити, да у њему мора бити некијех основа, о које се сви други дјелови ослобађују. Тај чврсти темељ, на коме се движе цијела зграда нашега тијела, то је опет склоп подједнаких дјелова, склоп костију.

Кад узмемо који чврсти дио животног дјела, и пр. крило од пилета, видјећемо, да је испод меса некијех тврђих дјелова, али да су и ти тврђи дјелови опет некако спојени, како ће се пребавити и кретати. Крило је и пр. подијељено на више костица, а те кости притегају се једна за другу некијем чврстином, па остварујући везицама. Кости и везице су прве

вјештај, у коме настоје побити разлоге, што је министар-председник навео ради доказа да нема потребе сазивати ванредни састанак саборски и предложили: да се на основу саборског устројства разреши потреба сазива ванредног састанка сабора и да се 1. (13.) Октобра ов. год. одреди као дан, кад би се састао сабор. По предлогу пододборског имао би се у овом ванредном састанку саборском у првом реду расправити одине уг. кр. министра црквеног и просвете од 6. Децембра 1879 тичући се промјене у српској народно-црквеној управи, а за тим расправљати би се остали расправни предмети. Овај предлог пододборски прихватише једногласно сви присутни чланови саборског одбора. У овој сједници присуствовали су прота Бранковић, Светозар Поповић, др. Илија Вучетић, Васо Ђурђевић и Нико Максимовић.

У свези с овим закључком саборског одбора ријешено је даље, да се овај закључак са предетком саопшти министру-председнику, у којој ће се опроврћи сви гротви разлози министра, даље да се Њ. Величанству својим писмом поднесе пријава за сазив сабора уз означене расправних предмета и најпослије заказана је сједница саборског одбора 1. (13.) Септембра, у којој ће се коначно утврдити предлози за сабор.

На предлог др. Илије Вучетића ријешено је: да се у течају Септембра мјесечно о. г. имају састати епархијске скупштине како у архидијезани тако и у свим осталим епархијама. Задатак ових скупштина био би, да попуне упражњена мјеста у епархијским каноникама и одборима, да вјештају о извјештајима епархијских власти и чиновника, да приме различите тегобе и молбе и да даду миљење о дотадњим свопштењима.

Саборски одбор као највиша контролна власт желише према показаној потреби вршити своје надзорно право, закључно је такође у данашњој сједници, да се пазниљу повереници у Дал и у све манастире, који би се на лицу мјеста увјерили о садашњем стању народно-црквених добара, о вођењу рачуна и т. д. Као повереници одређени су: прота Бранковић и Васо Ђурђевић за Дал; др. Илија Вучетић за бачке, Светозар Поповић за српске; Каменико Јовановић за банатске манастире, и др. Нико Максимовић за манастире у будимској, пакрачкој и горњокарловачкој дијелици. Уз ове поверенике ићи ће свуда и главни надзорник народно-црквених добара.

## Политички преглед.

Највише се занима данас политички свијет предметима, који стоје у свези с источним питањем, а поглавито с питањем црногорским и грчким, која су постала акутна, од како је порта одбила предлоге великих сила: с једне стране да се уступи Црној Гори Уљини с околином, с друге стране да се изведе одлука конференције берлинске. Како су ова питања превазила, која су данас на дневном реду свјетске политике, то о њима на уводном мјесту листа опширно говоримо. Овдје пак дотад нисмо се њемачке мисли у Цариграду, која се такође у потоне дане уплела у источно питање да га још некама задржи. К оном, што о тој ствари већ доносимо на другом мјесту, имамо овдје да додамо још један телеграм из Цариграда, који налазимо у «Колоњским Новинама», и у којем се наводи, на који

родан костур крива, а пречема ли и друге дјелове тијела, паћи ћемо од прилике исто то, дакако с малијем промјенама.

Како је у живинчета, тако је од прилике и у човека. И његов је костур склоњен из више дјелова, а ти дјелови су овог према потреби спојени један за другог час везанима, а час опет чвршћим својем Чвршћу спој кистију види се и пр. и на глави живинчета, гдје нема везница, него гдје се кост уз кост приљубила, те се једна за другу чврсто држи.

Главни дјелови човјечијег костура кажу ти се већ на живу човјеку. Ту је глава, па труп, па најпослије крајци из трупа, т. ј. руке и ноге. Све њих спаја и држи свајан коштани стуб, а то је ртењача. Она држи главу, из не потичу горе ребра и плећа, доле карлица, а на ове се опет нагнезују руке и ноге.

Већ по облику главе види се, да је састављена из обилжје кистију. Главни дјелови њени су лубања (или лобања) и лице. Саму лубању састављају више разноликвих кистију, а и лице је утемељено о више њих. Све те кости хватају једне о друге чврсто и непомично, и једина доња вилица на лицу може да се покреће.

Глава је одмах (тако рећи) насађена на ртењачу (грбачу, грбину, кичму и т. д.). За онај низ кистију, што полази одмах иза затиљка, и што код пернате живине зовемо шилом, надовезао се и даље тако исти низ чак доле до тртнице, па све то заједно зовемо ми ртењача. Она је основ цијеломе тијелу.

Ртењача је до некле о себи. Неко-

су начин позвати њемачки официри и чиновници и како ће се упути ребити у турској служби. Ту се међу осталијем вели: «На неколико мјесеца првије по што је берлинском конференцијом, створена за Турску данашња ситуација, сам је сузтан лично изразио жељу, да би радо имао да узме у турску управу и финансијску службу неколико њемачких официра и чиновника. Како је то било још прије конференције, очевадно је да њемачка влада, приставши на ту молбу султанову, није могла имати намјере, да тим начином чини какве тешкоће великијем силама у изведњу закључака берлинскога конгреса; а то сведочи уједно, да се ништа није радило у потаји. Поврх свега, ово није ништа ванредно и необично. У течају потоњих десет година више је пута порта чинила понуде њемачким официрима и чиновницима да ступе у њену службу и влада је пруска то дозвољавала. А таке понуде чинене су и примане и од енглеских, француских и италијанских официра. Није дакле разлога било за њемачку владу да ту понуду одбије, у толико мање што је таква служба врло поучна и корисна за саме официре. А с друге стране улив цивилизованих елемената у турској управи и војсци кадар је само благотворно дјеловати на одлуке портине у сваком правцу. У осталом, овај план није још практично сазрио и није тако близу изведена као што се у иностранству мисли. Како данас ствари стоје, њемачка влада није вољна, да понуду турску практично изведе, јер није рада да даде повода свакојаким сумњичењу, а знамање да јој се може пребацити да тим начином хоће да окуражи порту у отвору њеном против одлука великијих сила. Ако временом наступе прилике угодније, њемачка влада радо ће послужити турској, да јој својим силама припомogne дјети се и уредити се.»

Како да је њемачка влада ноту овдје садржава поднијела француској влади, која је без сумње исекала објашњења о овом предмету.

При свему то, што «Колоњске Новине» сада увијају и забавурују, у Инглеској јако су раздражени са овога корака њемачке, те је у горњем дому парламента Гранвил уштан о томе давао ублажујућа разјашњења.

У познати њемачким новинама те излазе у Аугзбургу, изашла су нека дипломатска откривења о политици Аустрије, која ни у самој аустријској штампи нијесу угодна примљена. Ту се међу осталијем вели, како се Аустрија очевидно славетству примиче, и како је то морала чинити од онога часа кад је ступила у војну и Херцеговину. Нови Цазар биће печат том обрту. Маџари морају на то да ћуте, хтјели не хтјели. Што мора бити, мора. Аустрија се не ће дати драговољно петиснути из своје источне позиције, нићи ће на миру гледати да се и један корак учини, који би био сада или у будућности од опасности или би бар изгледало да је опасан за ту њену позицију. Ново устројена војска аустријска стоји на поку, и с њом не ће бити тако лако рачунати. И овдје, а нарочито овдје, питање гласи: бити или небити! Што дакле граф Тафе чини то он чини у потпуном и најинтимнијем споразуму с круном, која је носилац државнијех тајана, која једино зна за пријетеће опасности и која ће једино учинити нужне одлуке. Ко то чује и сазна, тај ће узвикнути: «Па дакле опет рат, ништа него рат!» и њему ће се одговорити слије-

лико јаким претенова (крлеж) нанизали се почврсто један на други, и начинили обостубић, па коме се глава креће. Тај стубић је костур врата, а наставља се тако и даље само са неком разликом. Одмах на осмом претени од ртењаче надовезале се с обје стране, и с десна и с лијева, двије такве, дуге и обло савјене кости, као оно повијени рогњи, разилазе се да обухвате што више, па се онда опет стичу. Пошеш ли уз ртењачу даље, изћи ћеш их на 12 претенова узастонце, на кад их све заједно прегледиш, чине ти се као обло савјено пруже од кошара или улишта, тј. више, што им се они други крајевни стичу опет у једну подугачку плешту кост, те тако затварају неко дунље. Тијех 12 пари кистију то су 12 пари ребара, кост што их спаја је грудница, а ребра и грудница у споју је грудни кош или улиште.

Да боље разумијете, прегледајте сами своје тијело. Пођите од затиљка доле претима, па ћете наићи на тврде грбине. Те грбине су претенови од ртењаче на врату и даље. Од тијех грбина можете по гдјегдје ухватиати ребро, те га претом пратити чак онамо спрједно, гдје су њедра. Ту ћете опет наћи подугу и пошпруку кост, а то је грудница. Кад се свуд око ребара опипате, видећете, да је то као неки кошар или улиште, и да ртењача, ребра и грудница ограђују неко дунље, а то је грудно.

(Продужиће се.)

гањем рамена. А ко би запитало: «Па шта ће доћи иза рата, када политика опет сврне на поље унутрашњег рада?» томе ће се престо одговорити: «То ћемо видјети!»

Тако гласе у главном та дипломатска откривења. Сама стара «Преса», која је добро гувернаментална, налази да је ово разматање и титрање с ратом, миром, народношћима и државницима тако плитко, да се на њ не би нико ни обзирао, кад га не би налазио у тако важном листу као што су горе поменуто њемачке новине.

По ономе што нишу новине енглеске изгледа, да Инглеска не мисли ни мало допустити, него да ће предузети одесудне мјере према Турској. Тако «Дели Њус» вели: «Инглеска је учинила много потпомажући правичне захтјеве грчке, па не може допустити својим државницима ни да помисле да остуне и оставе Грчку да се сама рве с њеним старим угњетачима. У политици се нерадо прима ријеч «коначна расправа.» Али та би се ријеч могла с правом примјенити на Грчку и њене захтјеве. Турско уперство и злокобно постицање тога уперства учинише те је грчко питање одавно постало болијест југоисточне Јевропе. На пошлетку је већ дошло врјеме, да се не допусте шарлатанство у лијењењу нити да егвозам отклања најрадикалнији лијек.»

Још енергичнији је «Тајмс». Он вели: «У садашњем моменту најважније је, да државе не одустану од своје обавезе, која им налаже да свој споразум и практични остваре, настојавајући на оним мјерама, што су их нашла као нужне за расправу источних питања. Није нужде хигати. Правичност и опрезност захтјева, да се порти остави доста времена да се проучи поднесену јој ноту и да даде оно што се тражи. Али ваља одредити извјестан рок, па ако се порта и последи тог рока буде колебала, онда ће државе морати да прикуде порту да прими њихову одлуку. По начину њиховога рада видјело се, хоће ли оне моћи осигурати мирну расправу даљих заплета, који им предстоје. Умјесно је што се приписује особита важност јевропском споразуму. Али значај његов може брао насти, ако се покаже при првом огледу његове практичне снаге, да нема никакве дјелатности. Или здружена Јевропа или ма која јевропска држава мора још за много година бити заштитница оних народа, који се постојно ослобођавају на истоку. Ако Јевропа може завршити ту дужност заједнички, онда се неће најлазити на многе тегобе. У противном случају, некретност опет на површину стара завјет и мир ће доћи у опасност. Сад је настала прва озбиљна прилика да се употребити ово добротворно дјелство и ову прилику не треба пропуштати с оклијевањем.»

Гледеново миљење о принудним мјерама јасно је исказано у његовој бесједи у врјеме изборне борбе у Мидлсџану. Да наведемо овдје једно мјесто из његове бесједи, коју је говорио 10. Марта ов. год. у Лонгду. Говорећи о грађењу автономније за Бугарску, Боену и Херцеговину, коју би Турци, по његовом миљењу, дали тим провинцијама, кад би им Јевропа заовједила: «ви морате то дати.» Гледстон је наставио даље: «Неки веле, да Турци неби на то пристали и тако би се заштегао крвав рат. Али то је заблуда, сушта заблуда. Да вам кажем и за што. Не може се замислити ни један случај, да султан не би имао толико здраве памети, да се покори кад му задружена Јевропа рекне да мора учинити ово или оно. Погледајте, какву снагу, какву власт имамо ми над полажајем Турске. Прије свега турска царевина зависи барем три четвртине од своје војске у Азији. Нама би требало само да рекнемо: «Ни војска, ни топови, ни муниција неће проћи морем између Азије и Јевропе», па да сложимо владу турску. Ви ћете ми рећи на ово: «Али у Турака има одлична флота и они би могли одуријети се на мору.» Јест, у Турака има добра флота. Али како се том флотом управља? Ко су њени нијесери? Ко су њени машинисти? Све Инглези и Шкоти. И само би требало да кралица изда заповјед да се ти Инглези и Шкоти врате с турске флоте, па би онда флота морала остати на њеф таласима у сред мора. И тако, центалмени, факт је, да средства за миран и бескрвни притисак — нијесу била никада тако са свијем и неопорно у рукама какве му драго државе или неколико држава, ако би Турека хтјела учорно да се противи.»

О грчком питању и у пет мах о овом гласу, што се бјеше разнио, да је Русоја предлагала да поље своју војску те припомogne извршењу одлука конференцијских, пише руско «Ново Врјеме» ово: «Редимо баш да је предлог донета изниједа или руска дипломатија или која од западних држава. На ишак овака, како га представља странска штампа, нема никаквог *raison d'être*. У њему се износи веома чудновата подјела рада: Инглеска да превезе нашу војску, не-примајући на се никакве готове обавезе, а Русија која се није још добро ни одморала од прошлога

рата, да почне нов рат с Туреком а за Грке. Али од тог предлога нема ништа. Руска политика пратиће, без сумње, оне дјелове источнога питања и у сваком поједином случају потпомагаће жеље балканских народа, али уз то неће упуншати из вида ни централни узео — Цариград. Руска дивизија у Цариграду далеко ће више уливисати на расправу грчко-турског споразума и другичјех недорешенијех питања на истоку, него што би уливисао читав корпус у Еширу и Тесалији. Ако Инглеска пристане да пренесе руске трупе у турску престоницу, ми наравно не ћемо против тога протестовати, јер би порта тада изгубила сваку вољу на рат с Русијом и не би се више варала надом, да ће је заштитити западне државе. Прије него се упустимо у тако замашне и тешко остварљиве пројекте, ваља да обрнемо већу пажњу на бугарске провинције. У Бугарској и Источној Румелији има Русија веома слабу и слабо осигурану предетражу за случај каквих му драго предузећа, која би се окомила са запада према Цариграду. Осим тога на Румунија раздваја од држава, које су ослобођене руским оружјем. Због тога је по нас више важнија Бугарска и Источна Румелија. Докле је у Бугарској војни министар Русе, који у неколико гавравају да се тамо неће угњетити други упливи, дотле је Источна Румелија остављена на њеф судбини. Пројектирао и наговјешћивано наступане аустријских трупа к Новом Цазару и даље к Митровици метнуће на коњу судбину цијеле Источне Румелије, а нарочито Македоније. Докле год те земље остану у оваком стању како се сад налазе, дотле оне могу постати поље за експерименталну политику.»

## Домаће вијести.

— Црногорски отпавник послова у Цариграду, г. Гавро Вуковић, стигао је у Петине.

— Француски отпавник послова на Цетињу, г. Сенкаштер, наменован је од своје владе за пуномоћног министра.

— У пролиш уторак стигао је на Цетиње, идући из Скадра, млади енглески лорд Бостн, у пратњи својега наставника, једнога од професора окефордског универзитета Лорд Боети задржао се овдје до четвртка на вече, прегледао је варош нашу и околину и имао је част бити примљен на аудијенцију од Њ. Величанства Књаза. У четвртак на поћ отпутовао је даље пут Котора.

— Суша траје код нас, па жалост, још једнако, при непрекидно високој температури, која вегетацију очевидно из дана у дан сатири. У течају ове несеђе појављивали су се понекад рјетки облаци, но бине брао растјерани вјетрићем који пухаше од сјевера. Како нам јављају са свијех страна из наше отарбине, жудно се очекује киша, која ако не нахођи још за десет дана може да начини ову годину равну лавској, а то ће рећи некои за Црно Гору. Не дај Боже да још и ово некушење највише на ови са сваке стране много напачени народ!

## Разне биљешке.

(Једна краљевска здравица.) Приликом свечаности, што ју је приредно у двору својему шведски краљ Оскар II. 9. Јула о. г. у почет експозитивна скандинавских природњака, ево како им је на здравно краљ: «Подижем своју чашу у здравље дванаесте скупштине скандинавских природњака. До господства се долази знањем, до знања радом. Човјек створен да буде господар у природи, може ово поштини цигло ако прибави себи знања о тајнама велемоћне природе. Али рад и знање не стварају цигло силу — већ и љубав, не само господство и власт, већ и братиство. Када заједнички рад сједињује подијелене народе, онда то важи још више за оне, који су још од прије већ спојени свегом братском. Дакле необичном радошћу поздрављам ја ову скупштину. Нека ушје. буде тако благословен као што желиш, подижући ову чашу у здравље дванаест уједињених скандинавских природњака.»

(Кандијама глти.) Сви дијаманти што су 1879 г. извођени из дијаманских поља у јужној Африци врједје по званичној рачуни 36,856.100 фор. а они од 1878 г. 30,847.110 фор.

(Нова пушка острагуша.) Из Белања јављају за нову пушку, која тридесет пута пуцне у минути. Строј веле да је врло прост, осигурач против времења, лак за руку, може се лако раставити, јер је без шарафа, а вије ни мало опасан за онога, који пуца том пушком. Тешка је 3.4 килограма у свом у.

(Нов душман именован.) Појавио се у сјеверној Америци у виду неке врло штетне бубе, једна вјеста етедјини. *Lugaeus l. uscorpens*, која је за кратко врјеме починила на штици до двије

